

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Artūra Kuča

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

Rīgā 2020. gada 26. martā

lietā Nr. 2019-11-01

**“Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta trešās daļas atbilstību Latvijas
Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam
teikumam”**

1. Satversmes tiesa 2020. gada 12. martā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-11-01 “Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – Spriedums) un atzina Civilprocesa likuma 464.¹ panta trešo daļu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam.

Lieta tika ierosināta pēc Mihaila Kondakova pieteikuma.

2. Piekrītu Spriedumā secinātajam, ka apstrīdētā norma ir atbilstoša Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam.

**Tomēr nepiekrītu Spriedumā secinātajam, ka nav tādu personu grupu,
kuras būtu salīdzināmas vienlīdzības principa aspektā.**

Mans viedoklis ir balstīts uz turpmāk norādītajiem argumentiem. Argumentējot savu viedokli, izmantošu Spriedumā lietotos saīsinājumus.

3. Sprieduma 16. punktā secināts, ka apstrīdētajā normā ietvertais strīda summas kritērijs pats par sevi nav uzskatāms par pazīmi, pēc kuras būtu nosakāmas salīdzināmas personu grupas Satversmes 91. panta izpratnē. Šāds secinājums citstarp pamatots ar argumentu, ka apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā neveidojas pēc kādas personiskas pazīmes identificējamas personu grupas. Tiesnešu kolēģija, īstenojot tai piešķirto tiesas rīcības brīvību, var apstrīdētajā normā ietvertos kritērijus piemērot attiecībā uz noteikta veida un apjoma civiltiesiska rakstura strīdiem, katrā konkrētajā gadījumā apsverot to, vai izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā, bet vienmēr tiecoties uz to, lai panāktu taisnīgumu.

Nepiekrītu secinājumam, ka personas, kuras kasācijas kārtībā pārsūdz apelācijas instances tiesas spriedumu mantiska rakstura strīdā daļā, kuras apmērs ir mazāks par 2000 *euro*, un personas, kuras kasācijas kārtībā pārsūdz apelācijas instances tiesas spriedumu mantiska rakstura strīdā daļā, kuras apmērs ir vismaz 2000 *euro*, vai nemantiska rakstura strīdā, nav salīdzināmas vienlīdzības principa aspektā.

Lai noteiktu, vai un kuras personu grupas ir vienādos un salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast šīs grupas vienojošo pazīmi (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 4. decembra sprieduma lietā Nr. 2003-14-01 14. punktu*). Divas situācijas nekad nav pilnīgi identiskas. Tādēļ salīdzināšanai jāizvēlas tāda situācija, kurai ir viens vai vairāki kopīgi elementi ar pārbaudāmo situāciju. Kopējam elementam ir jāapvieno abas situācijas zem viena virsjēdziena (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7. punktu*).

Visas personas, kuras kasācijas kārtībā pārsūdz apelācijas instances tiesas spriedumu, neatkarīgi no tā, vai strīds pēc sava rakstura ir nemantisks vai mantisks, kā arī no mantiska rakstura strīda summas vieno kopīga pazīme. Šī vienojošā pazīme ir apelācijas instances tiesas sprieduma pārsūdzēšana kasācijas kārtībā.

Atzīstams, ka viena kopīga pazīme pati par sevi ne vienmēr var kalpot par pietiekamu argumentu, lai konstatētu, ka divas personu grupas atrodas vienādos un

savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Satversmes tiesai ir jāizvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos (sk. *Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu*). Vērtējot tiesību normas atbilstību Satversmes 91. pantā ietvertajam vienlīdzības principam, ir jākonstatē ne tikai kopīgas pazīmes esība, bet arī tas, vai apstākļi, kādos atrodas personas, ir vienādi un savstarpēji salīdzināmi (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 19. punktu*). Kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vērtējot to, vai konkrētas personu grupas ir salīdzināmas diskriminācijas aizlieguma kontekstā, tām nav obligāti jābūt identiskos apstākļos. Lai varētu atzīt, ka konkrētās grupas ir salīdzināmos apstākļos, vispirms jāsecina, ka šīs grupas pēc būtības ir līdzīgas. Savukārt līdzība nosakāma citstarp arī kontekstā ar apstrīdētā regulējuma mērķi (sk. *ECT 2017. gada 5. septembra sprieduma lietā "Fábián v. Hungary", pieteikums Nr. 78117/13, 113. un 121. punktu*).

Visas personas, kas iesniedz kasācijas sūdzību, vēlas, lai kasācijas kārtībā tiktu skatīti, viņuprāt, apelācijas instancē nepareizi izlemti jautājumi par materiālo un procesuālo normu piemērošanu. Gan personām, kas iesniedz kasācijas sūdzību saistībā ar neliela apmēra mantiskiem strīdiem un nemantiskiem strīdiem, gan personām, kas iesniedz kasācijas sūdzību saistībā ar liela apmēra mantiskiem strīdiem, šī sūdzība jāiesniedz vienā un tajā pašā, Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā (sal. sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 19. punktu*). Gan apstrīdētajai normai, gan pārējam regulējumam, kas nosaka pieeju kasācijas instancei civilprocesā, ir viens un tas pats mērķis – demokrātiskas tiesiskas valsts iekārtas aizsardzība.

Nevaru pievienoties tiesas atziņai, ka salīdzināmas personu grupas vienlīdzības principa aspektā veidojas tikai uz kādas personiskas pazīmes pamata. Diskriminācijas aizliegums, kas ietverts Satversmes 91. panta otrajā teikumā, patiesi aizliedz atšķirīgu attieksmi, kas balstīta uz noteiktiem aizliegtajiem kritērijiem. Savukārt vienlīdzības princips noteic, ka divās vienādās situācijās attieksmei jābūt vienādai, bet divās dažādās situācijās – atšķirīgai. Piemēram, likumā nosakot tiesības uz sociālo pabalstu, diskriminācijas aizliegums nepieļautu cilvēku diferencēšanu pēc rases vai tautības, jo

tās pieder pie aizliegtajiem kritērijiem, bet neliegtu valstij cilvēkus diferencēt pēc viņu ienākuma līmeņa. Šajā situācijā savukārt būtu jāpārbauda, vai šāda diferencēšana ir savienojama ar vienlīdzības principu (sk.: *Levits E. 91. panta komentārs. Grām.: Balodis R. (zin. red.) Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 99. lpp.*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzīmējusi, ka atšķirīga attieksme var būt aizliegta arī tad, ja tā balstīta uz pazīmēm, kas nav strikti personiskas jeb, citiem vārdiem, kādai konkrētai personu grupai iedzimtas vai raksturīgas (sk. *ECT 2016. gada 24. maija sprieduma lietā “Biao v. Denmark”, pieteikums Nr. 38590/10, 89. punktu*).

Tādējādi personas, kuras kasācijas kārtībā pārsūdz apelācijas instances tiesas spriedumu mantiska rakstura strīdā daļā, kuras apmērs ir mazāks par 2000 euro, un personas, kuras kasācijas kārtībā pārsūdz apelācijas instances tiesas spriedumu mantiska rakstura strīdā daļā, kuras apmērs ir vismaz 2000 euro, vai nemantiska rakstura strīdā, ir salīdzināmas vienlīdzības principa aspektā.

4. Tā kā iepriekšminētās personas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, ir jānoskaidro, vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret šīm personu grupām. Lai uz šo jautājumu atbildētu apstiprinoši, atšķirīgam ir jābūt attieksmes rezultātam – ar formālām atšķirībām vien nepietiek (sk.: *Levits E. 91. panta komentārs. Grām.: Balodis R. (zin. red.) Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 95. lpp.*).

Sprieduma 15. punktā Satversmes tiesa secinājusi, ka apstrīdētā norma pēc sava rakstura nav imperatīva un ļauj tiesnešu kolēģijai izvērtēt, kāds būtu sabiedrības ieguvums iepretim indivīda tiesiskajai interesei konkrētajā lietā tad, ja šī lieta kasācijas instances tiesā tiktu ierosināta un tiktu taisīts pilns spriedums. Apstrīdētā norma nodrošina to, ka tiesa apsver gan katra lietas dalībnieka intereses, gan sabiedrības ieinteresētību kasācijas instances tiesas resursu jēgpilnā un efektīvā izmantošanā. Tādējādi katrā konkrētajā gadījumā tiek līdzsvarotas publiski tiesiskās intereses un indivīda tiesiskās intereses. Sprieduma 16. punktā noteikts, ka tiesnešu kolēģija, īstenojot tiesas rīcības brīvību, piemēro apstrīdēto normu attiecībā uz noteikta finansiāla apjoma mantiska rakstura strīdiem, katrā konkrētajā gadījumā

apsverot to, vai izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā, bet vienmēr tiecoties uz to, lai panāktu taisnīgumu.

Tādējādi secināms, ka gan to personu intereses, kuras kasācijas kārtībā pārsūdz apelācijas instances tiesas spriedumu mantiska rakstura strīdā daļā, kuras apmērs ir mazāks par 2000 *euro*, gan arī to personu intereses, kuras kasācijas kārtībā pārsūdz apelācijas instances tiesas spriedumu mantiska rakstura strīdā daļā, kuras apmērs ir vismaz 2000 *euro*, vai nemantiska rakstura strīdā, ir līdzsvarošanas ar publiski tiesiskajām interesēm. Tā, piemēram, arī tajos gadījumos, kad kasācijas sūdzība iesniegta par strīda daļu, kas ir mazāka par 2000 *euro*, kasācijas instances tiesai ir jāierosina kasācijas tiesvedība, ja ir acīmredzams pamats uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs, un ir ievērotas citas likumā noteiktās prasības kasācijas sūdzības iesniegšanai.

Tādēļ secināms, ka apstrīdētā norma neparedz atšķirīgu attieksmi pret vienādos un salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām. **Līdz ar to apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.**

Artūrs Kučs